13

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE
CARDIALGIA.

QUAM
SUMMO NUMINE FAVENTE
AUCTORITATE ET CONSENSU AMPLISSIMI
MEDICORUM IN INCLYTA ACADEMIA
JULIA COLLEGII
PRÆSIDE
VIRO CLARISSIMO ATQUE EXPERIENTISSIMO
DN. HENRICO MEIBOMIO
MED. DOCTORE AC PROFESS. PUBL.
ORD. FACULTATIS MEDICÆ HODIE
DECANO SPECTABILI, NECNON
ARCHIATRO GUELPHICO
DN. PATRONO, PRÆCEPTORE ET PROMOTORE SUO ÆTATEM VENERANDO
PRO LICENTIA
SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES ATQUE
PRIVILEGIA DOCTORALIA RITE
CONSEQUENDI
PUBLICÆ ET SOLEMNI DISQUISITIONI SUBJICIT
IN MAGNO JULEO
THOMAS Wilrich HELMSTADIENSIS
HORIS ANTE- ET POMERIDIANIS
AD DIEM VII. JANUARII.

(o)

HELMESTADII,
Typis HENRICI DAVIDIS MÜLLERI Acad. Typ.
Anno CIↃ IↃC LXXIX.

THESIS I.

INter symptomata, quæ in variis morbis frequentissime autem in Febribus, quâ intermittentibus, quâ continuis, præsertim vero malignis & pestilentibus observantur, vel primo loco, ob molestiam, quam Ægro pariter & Medico curanti creat, considerari meretur dolor ille, qui circa finem pectoris anterius, ubi sterno adhæret mucronata cartilago, deprehenditur. Non est simplex ille dolor, & plerumque miram anxietatem comitem habet, quam accuratè & distinctè describere ipsi ægri, qui centies in seipsis senserunt, vix possunt, locum tamen dolentem, illum quidem, quem diximus, apertè monstrant. Multa autem circa hunc dolorem, ut feliciter tollere, & à tanto incommodo periculoque ægros suos liberare possint, considerant Medici, quæ quidem excutere nunc aggrediar, ea, quæ circa affectus hujus naturam & curandi methodum maxime probabilia mihi visa fuerint, loco Inauguralis Disputationis publico examini propositurus.

II. Et ut ab illis Ægris, cum quibus nobis in Germania res est (quidam enim circa exotica morborum nomina solliciti, nostrorum sunt incuriosi) incipiamus, ita conqueri solent: das Hertz thut mir wehe:

Es lieget und stehet mir für dem Hertzen / für der Brust.
Et ut nomina rebus imposita in errorem trahere aliquando solent, ubi ὁμωνυμία laborant, ita multi & pectus ipsum, in quo pulmones & cor siti sunt, affectum esse, & cor proprie dictum, quod caloris & sanguinis est promptuarium, subque sinistra mammilla pulsu suo se prodit, laborare credunt.

III. Ægris quidem hic error familiaris est, fieri tamen potest, imò contigisse novimus, ut ipsi Medici in societatem erroris trahantur, dum compresso simul pectore & hinc respiratione læsa, absenti Medico omnia ita narrantur, ac si in ipso pectore malum sit. Absenti, inquam: alias enim, si præsens omnia φαινόμενα consideret, & locum imprimis dolentem sibi monstrari faciat, non temerè, nisi Anatomes imperitus, labetur.

IV. Hoc igitur primo inquirendum est, quid eo in loco, ubi dolorem percipiunt, situm sit. Docet autem Anatome, cum sterni fine terminari quoque anterius pectus, illudque interius diaphragmate ab abdomine separari, quod tamen circa medium sui, œsophagum à ventriculo primùm exortum admittit, per pectus deinde ad fauces usque transeuntem. Sub diaphragmate igitur, isto, quo diximus loco, situs est statim ventriculus fundo suo ad sinistram magis partem vergens, orificiis medium magis locum occupantibus.

V. In hoc igitur ventriculo esse dolorem illum, & ab hoc affecto, aliasque partes vicinas afficiente, oriri angustias, anxietates, anhelationes &c: negari nullo modo potest, si præsertim reliqua φαινόμενα in historia deinde memoranda, & solutio quoque affectus, quâ spontanea, quâ artificialis, attendantur.

Ven-

Ventriculus proinde est, quem nomine cordis appellant: nec male loquuntur nostri ægri, dum dicunt, es stehet mir für dem Hertzen/für der Brust/ hoc est, malum non est in ipso corde, sed in præcordiis, non in ipso pectore, sed ante initium pectoris.

VI. An vero hunc loquendi modum nostri invenerint, an vero à Græcis, Latinisque cum ipsâ arte Medica ad nos fuerit propagatus? suo loco relinquo. Id certum est, Græcos vocem καρδίας, quâ ipsis alias τὸ σφύζον ἐξ ἑαυτοῦ κατὰ φύσιν σπλάγχνον *naturaliter se movens viscus*, denotatur, tribuisse quoque ventriculo, & quidem illius τῷ στόματι, orificio. *Galenus* pluribus in locis id docet, in cujus verbis, ut & *Erotiani Onomastic. verb.* καρδιώσσειν, notandum est, illos dicere τοὺς παλαιοὺς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα vocasse καρδίαν. Ergo *Veteres* ita vocabant. Et sane Hippocrati pluribus in locis καρδίη de ventriculo, ut *Prorrhet. 1. 11. 1.* καρδίας πόνος, καρδιωγμὸς, καρδιαλγεῖν, καρδιώσσειν de ventriculi affectu usurpatur. *Scholiastes Thucydidis* l. 2. ubi de peste Attica Historicus agit, scribit τοὺς παλαιοὺς ἰατροὺς *priscos Medicos* τὸν στόμαχον appellasse καρδίαν, & καρδιωγμὸν τὸν πόνον τοῦ στομάχου. *Galenus l. 8.* de comp. med: sec. loc. τοῖς ἰατροῖς *Medicis* consuetum esse scribit, os ventriculi, ut καρδίαν, ita etiam στόμαχον appellare, verum *quondam usitatiorem fuisse* τῆς καρδίας *appellationem. Hippocrates* vero *l. 4. de morb. c. 13.* non Medicos nominat, sed in genere Homines. καρδιωγμὸν οἱ ἄνθρωποι καλέουσι: ubi per ἀνθρώπους videtur intelligere, quos nos Germanicè dicimus, die Leute Scilicet non ipsi Medici vocem καρδίας à principali illo semper se movente viscere ad ventriculum transtulerunt,

runt, sed homines ægri ita appellarunt, & illos deinde, quoniam cum ijs conversandum & loquendum erat, secuti sunt Medici. Ratio autem appellationis inde orta, quod eadem Symptomata, quæ cor ipsum affectum sequuntur, in καρδιώγμῳ quoque appareant, ceu *Galenus l. 5. de loc. affect. c. 6.* & alibi docet.

VII. Uti igitur καρδία interdum quoque de ventriculi orificio usurpatur, ita affectus ejus καρδίης πόνος, καρδιωγμὸς, καρδιαλγία, quasi ἄλγος τῆς καρδίας, πόνος καρδιαλγικὸς *Hippocr. in Prorrhet. 1. 14. 8.* dicitur. Latini *Cardialgiam, Cardiacam, ventriculi dolorem* vocant. Germani Hertzwehe / Hertzdrücken / Hertzens-angst / Hertz-kulck / sine dubio à Colica, quòd sit quasi ventriculi Colica. Quædam Cardialgia in specie illis vocatur Hertzgespan / ubi tensivus est dolor à flatibus.

VIII. Verùm de nominibus non adeò sollicitus esse debet Medicus, si ad naturam morbi explicandam nihil conferant. Id tamen adhuc considerari meretur, quod ex Græcis Scriptoribus dixi, καρδίαν illis significare στόμαχον, hoc est, superius ventriculi orificium, seu sinistrum, quomodo Anatomici appellant, & opponunt alteri dextro, πυλωρῷ. Ergo juxta Illos in hoc affectu, de quo agimus, sinistrum orificium ventriculi est pars affecta: id quod meretur diligentius examen.

IX. Equidem Græcos hac in re Medici Latini, Arabes, & posteriorum seculorum optimi quique, per tot nationes diffusi, unanimi consensu secuti sunt, ut, vel leviter in dubium id vocare, vitio mihi verti possit. Quæ tamen circa hanc rem à *CL. Dn. Præside* audivi, quæque de situ orificiorum ventriculi ab ipso demonstrata

ſtrata vidi, peritiorum examini, ut veritas pateſcat, ſubjiciam.

X. Quando igitur ventriculi ſitum in homine conſideramus, orificium ſiniſtrum ejus, ubi à ventriculo exoritur, & diaphragma circa vertebram thoracis undecimam vel duodecimam penetrat, ſpinæ ibi adſitum eſt, pars deinde amplior ſeu fundus versùs ſiniſtrum hypochondrium protenditur, at mox dextrum orificium, ſeu pylorus, aſſurgens medio hypochondriorum ſpatio ſub mucronata cartilagine ſitum ſuum adipiſcitur, eoipſo in loco, ubi foveam ſeu ſcrobiculum cordis eſſe dicunt, noſtrates die Hertzgrube. Hæc per ſectionem patent, nec negari à quoquam poſſunt. *Cl.* verò *Dn.Præſes* teſtatur inſuper, ſe in non paucis defunctis, qui Cardialgiâ viventes frequenter laboraverant, dextrum potius, quàm ſiniſtrum orificium affectum deprehendiſſe, & in quorundam pyloro obſervâſſe ulcera, tumores, abſceſſus, qui, dum in vivis eſſent, de dolore in fovea cordis conqueſti, & pro Cardialgia laborantibus ab ipſis Medicis habiti fuerant.

XI. Magnus Anatomicus *Joh. Veſlingius* præ omnibus aliis diligentius hoc conſideravit, & proinde ſiniſtro orificio fruſtra imputari illos dolores audacter contra vulgarem Doctorum ſententiam ſcripſit. Verba ipſa ex ejus *Syntagm. Anatom. c. 3. p. 27.* merentur integra recitari, cûm præſertim non attenderint ad ea qui poſt ipſum ſcripſerunt. *Atque hoc quidem* (orificium dextrum ſeu inferius) *medio hypochondriorum ſpatio, quo loco in dorſum nonnihil ſinuata mucronata pectoris cartilago, cavum pectori anterius ſubjicit, quod foveam cordis vulgus nuncupat. Hic frequentes ventriculi*

triculi dolores occurrunt, quos superiori ejus orificio sive stomacho frustra imputamus. Oriuntur illi ab acribus, corruptisque vel cibis, vel excrementis circa pylori angustias obhærentibus, aut è cysti fellea huc projectis. Quibus non exiguam molestiarum partem addunt, pancreatis propiùs pyloro conjuncti variæ affectiones, nec non mucronatæ sterni cartilaginis vitia, sive introrsum mucronem detorqueat, sive extrorsum eundem protollat.

XII. Non dicam quidem ego cum *Veslingio* hos dolores orificio sinistro frustra imputari, hoc tamen cum *CL. DN. Præside* assero, non solùm orificium sinistrum affectum, sed dextrum quoque & quodammodo totum ventriculum parere nobis illos dolores posse, qui in fovea cordis percipiuntur & καρδίης πόνοι vocantur. Unde etiam contingit, ut non ita præcisè semper sub fovea cordis maneat dolor ille, sed quàm maximè quidem ibi, aliquando verò ad dorsum magis, interdum etiam ad sinistrum hypochondrium vergat. Imo observavit nuper *CL. DN. Præses* in Cardialgia flatulenta dolorem, qui aliquamdiu in scrobiculo cordis fuerat, adscendisse deinde (sine dubio in œsophago) & ad palmi supra scrobiculum latitudinem longè majores dolores excitâsse, quàm antea in ipso scrobiculo.

XIII. Monet *Veslingius*, & testantur, qui de mucronatæ cartilaginis prolapsu scripserunt, ut *Codronchus*, & qui eum Brasiliensibus Endemium facit, *Guilielmus Piso de medic. Brasiliens. l. 2. c. 6.* cardialgiam inde oriri. Optem autem, ut mihi aliquis ostendat, quomodo cartilago illa premere & afficere orificium ventriculi sinistrum, ad spinam dorsi situm, possit?

XIV. Ne verò ab aptitudine ad dolores illos exquisi-

quiſitiſſimos argumentum pro orificio ventriculi ſuperiori petatur, quod omnes Anatomici ſcribunt, nervis à ſexto pari copioſis admodum eſſe inſtructum, & hinc factum adeò ſenſibile; ſciendum, inferius quoque ſeu dextrum orificium ſatis copioſos habere nervos ab eadem ſexta conjugatione, & proinde non minus ſenſibile eſſe.

XV. Eſt igitur Cardialgia, dolor ventriculi & quidem potiſſimum illius orificiorum valde ſenſibilium, tam dextri, quàm ſiniſtri, quorum vel hoc vel illud, vel utrumque ſimul afficitur, toto ſæpe etiam ventriculo patiente.

XVI. Verum ulterius Cardialgiæ hiſtoriam proponamus neceſſe eſt. Sedes quidem doloris ex ante dictis ſatis patet: ipſe autem dolor non uno modo ſe habet. præterquam enim, quod ratione magnitudinis magna eſt differentia, & quidam remiſſus, alius intenſus obſervatur: ægri variè illos dolores deſcribunt, modo cum calore & exæſtuatione, aliquando ſine illis, & cum frigore potius, cujus ultimi notabile exemplum in puero octenni habet Thonerus l.3.obſ.8: quidam morſus & punctiones & lancinationes ſe percipere teſtantur, alii roſionis vocabulo ſeſe explicant. Es naget und friſt. Quidam de tenſivo & compreſſivo tantum dolore loquuntur, qui ad utrumque latus interdum pertingit, cingulique alicujus inſtar conſtringit.

XVII. Eſt, ubi anxietatis ſolùm, nullius autem doloris, mentionem faciunt, gemituque illam exprimunt, quomodo autem revera afficiantur, dicere non poſſunt, quamvis locum affectum circa mucronatam

cartilaginem non secus, ac alii, monstrent. In hypochondriacis & febre maligna aut peste laborantibus, talis *anxius angor*, ut eum *Lucretius* appellat, inprimis observatur.

XVIII. Notandum vero hoc quoque est, interdum hos dolores interius solum percipi, locumque, quem affectum ægri monstrant, tangi sine ulla ægri molestia, duriusculè etiam, posse, nullo exterius apparente malo: interdum vero levissimum attactum eo in loco ferre non posse, & exterius quoque duritiem ibi quandam percipi. Unde quidem manifestum fit iterum, quod supra de dextro ventriculi orificio affecto dixi: ut enim sinistrum orificium aliquem tumorem aut duritiem anterius pariat ἓν est τῶν ἀδυνάτων apud illos, qui vel semel accurate situm ventriculi inspexerunt. Pene enim ridiculum est, quod *Joh. Bapt. Codronchius in l. de mucron. cartil. prolaps. c. 5.* opponit, aliter se rem habere in vivis, aliter in mortuis, Anatomicos autem ea tantùm narrare, quæ in mortuis, & quidem longo morbo exstinctis, observarunt. Deprehenduntur autem ea, quæ dixi, cum in aliis cardialgiis, vid. *Salmuthi observ. 10. cent. 3.* tum iis, quæ febre maligna laborantibus obveniunt: de quibus verba *Thomæ Jordani de pestis phænom. tract. 1. c. 19.* merentur adscribi: *Ibi* (circa mucronatam cartilaginem) *omnibus certè ἀντίτυπον quiddam renitentia & durities observabatur: quem locum, si paullo summis digitis comprimeres, etiam ejulatu edito dolorem vehementem testabantur.* Notabile est, quod *in omnibus* id observari scribit: aliàs illi consentanea, iisdem pene verbis, loquitur *Mart. Rulandus de morb. Ungar. c. 2. p. 41.*

XIX. Sunt

XIX. Sunt autem præterea illi dolores in quibusdam perpetui & continui, in aliis intermittentes: quod ultimum frequentius observatur, habentque intervalla, ut plurimum incerta, aliquando certa etiam, vel aliàs, vel quando cum paroxysmis febrium intermittentium redeunt, abeuntque. Est, ubi jejunis molesti sunt, quale exemplum habet *Smetius* de Typographo *miscell. l.10*: aliquando post cibum sumptum, vel mox, vel aliquo interjecto spatio, ægros torquent: vid. *Horstium l. 4. observ. 1.*

XX. Non infrequenter cum Cardialgia Ructus & Vomitus conjunguntur, aut certè Nauseæ. Et aliquando per ructus emissos, &, vomitu facto, cardialgia ad tempus cessat: sæpe vero inanes vomitus, non minus quam ipsa cardialgia, ægros continuo vexant, nullo subsequente levamine, quia materia non excluditur: interdum etiam, in malignis præsertim febribus, singultus accedit, molestum malum, & dum cardialgiam comitem habet, molestissimum.

XXI. Conjunguntur non infrequenter, aut præcedunt cardialgiam vertigines, deinde superveniunt deliquia, quamvis illa in Viris metuantur frequentius, quam superveniant. Notabile enim hoc, quod fœminæ cardialgia laborantes, hystericæ præsertim, facile deliquia animi patiantur, Viri metuant frequenter, rarius in ea incidant. **Es wil mir eine Ohnmacht überkommen/** dicunt ægri, nec tamen hoc deinde fit; immanitas autem doloris est, vel nimia anxietas, quæ hoc metuere facit.

XXII. Oriuntur autem Cardialgiæ partim à causis internis, partim ab externis, quæ tamen inter-

nas aliquando tantùm movent. Sani homines non temerè patiuntur Cardialgiam, nisi à causis externis, cum latere morbificus humor notabili quantitate in corpore raro soleat, quin suis signis se prodat, & vel ad Ægrorum vel ad Neutrorum ordinem pertinere ostendat, quos hactenus pro sanis habuimus. Neutri vero, qui ventriculum debilem habent, etiamsi aliàs nullo morbo laborent, facile in Cardialgiam incidere possunt. Ex Ægrotis vero tàm multi Cardialgiis sunt obnoxii, ut omnes illos morbos, in quibus illæ observantur, enumerare tædeat: cum pauci sint morbi, in quibus non ventriculus aliquo modo afficiatur, & confluxus humorum ad illum fiat, unde facilè Cardialgiæ oboriri possunt.

XXIII. Imprimis tamen, ceu jam supra diximus, in Febribus Intermittentibus, Continuis, Malignis, Peste, frequentissimæ sunt Cardialgiæ, nec sine illis, posteriores imprimis, febres temere observantur. Præterea in affectibus ventriculi, & uterinis, & illo morbo, quem Hypochondriacum nominant Recentiores, sæpe deprehenduntur. Et plerorumque morborum à Bile ortorum non infrequentes comites sunt, à quâ Cardiogmum fieri jam tum *Hippocr. de morbis IV. XIII. 6.* notavit, & quotidiana experientia docet: Imò quorumvis acrium humorum, effervescentium, & ventriculum versus motorum: quomodo in Dysenteriâ Epidemiâ non adeo pridem hîc grassante, tanta erat sæpè Cardialgia, ut ægri dolorum in intestinis oblivisscerentur, & de hac sola conquererentur.

XXIV. Ab

XXIV. Ab externis causis frequentissime oboriuntur Cardialgiæ, quæ, cum non omnes æquè afficiant, utique in illis, in quos agunt, malam aliquam dispositionem, ventriculi præsertim, adesse oportet.

XXV. Aërem non valde hìc accusare, nec tamen ex causarum numero planè excludere licet. Qui enim illi humido frigidoque sese exponunt, jejuni præsertim, ventriculum dein affectum, & dolorem in eo excitari sentiunt. Ne nunc dicam, quomodo Aër humores in corpore nostro agitare, & ad effervescendum concitare possit, qui dein Cardialgiam inducunt.

XXVI. A cibo autem & potu frequentissimè ortum suum habent, dum illi vel copiâ gravant, uti à caseo, placentis, pane recenti, nimia quantitate ingestis, contingit: vel caliditate aut frigiditate nocent, quod de actuali etiam frigiditate in potu intelligendum est: vel effervescendo distensionem faciunt, ut fructus horarii, mustum, cerevisia recens: vel acrimoniâ suâ rodunt & vellicant, quod à venenis plurimis fit, & aliis, quæ venenorum naturam induunt.

XXVII. Non possum omnia ad certa capita reducere, certum tamen est, & vel vulgo notum, à cibo & potu quàm maximè induci Cardialgiam, uti à lacte coagulato quoque, à fungis fit: imò quibusdam ἰδιοσυγκρασία quadam à certis rebus abhorrentibus, illis assumptis induci notum est.

XXIIX. Non pertinent quidem ad cibos, quoniam tamen per os deglutiuntur, hìc illorum mentio est facienda, acicularum, lapillorum, quæ

 assum-

assumpta, in ventriculo dolores maximos faciunt: de frusto corii vide historiam apud *Fabr. Hildanum C. 4. observ. 32*: de frusto tendinis bovilli *H. Smet. Miscell. Medic. l. 10.* Interdum etiam viva animalia in os irrepsisse, & intolerabiles Cardialgias excitasse, apud Historicos Medicos legere est.

XXIX. Præterea, quando ea, quæ excerni naturaliter ex corpore debent, non excernuntur debito modo, Cardialgiæ plerumque excitantur. De alvi excrementis frequentes id docent observationes, si diu retineantur. In altero sexu fœminæ, menstruis aliquamdiu suppressis, de dolore circa mucronatam cartilaginem & anxietate conqueruntur.

XXX. De animi affectibus, Ira, Terrore res est notissima: sicut autem inde satis cito induci potest Cardialgia: ita mœror sensim sensimque humores corrumpit, & ad graves, diuturnasque cardialgias disponit. *V. Platerum l. 2. observ.*

XXXI. Præterea considerandum est, quod, quibusdam excretis, melius habuerint Cardialgici, unde conjicere licet, ea doloris fuisse caussas. Jam tum supra id monuimus de flatibus, qui per ructus; & bile pituitâque, aliisque humoribus, qui vomitu excluduntur. Et de illis quoque paullo ante relatis, quæ p. n. in ventriculum pervenerunt, corio, lapillis &c. excretis, non minus id verum est. Quo pertinent vermes, seu lumbrici, in corpore geniti, qui vomitu exclusi dolorem cessare faciunt, & illius se caussam ostendunt.

XXXII. Et horum quidem multa nos laterent

quo-

quoque, nisi Anatome in subsidium vocaretur, per quam, dissecto post mortem corpore, innotescunt nobis præterea inflammationes, abscessus, ulcera ventriculi & orificiorum ejus. Quomodo *Cl.Dn. Præses* in pyloro ulcus cancrosum notavit in Viro, qui Cardialgia cum vomitu confectus obierat. *Laz. Riverius* in aurifabro Monspeliensi dolorem circa ventriculum acerbissimum & indesinentem vidit, unde ad summam maciem & tandem mortem deductus: in cujus corpore dissecto ingens scirrhus inventus est, totum pancreas & mesenterii partem occupans, pylorumque, & extremam ventriculi partem, pyloro continuam, attingens *c. 1. observ. 90.*

XXXIII. His ita præmissis, jam de Cardialgia, ejusque causis, accuratius loqui poterimus. In Ventriculo nimirum & ejus quidem potissimum orificiis est dolor; permanens ille, & continuus, & in eodem loco, si substantia ipsa vel inflammatione vel ulcere laboret, aut materia morbifica firmiter adhæreat: intermittens vero, periodicus & vagus, si causa morbifica interdum accedat, per effervescentiam humoribus, vaporibusque elatis & ad orificia delatis, dein vero quiescat.

XXXIV. Pro causa autem morbifica habeo non tantum humores acrimonia pollentes, & proinde sensibiles partes vellicare, rodere & lancinare aptos, verum halitus quoque & vapores, similiter se habentes. Non quidem corporis nostri partes omnes, licet alias sensibiles, à vaporibus affici videmus, quasdam tamen, & in narium oculorumque tunicâ manifesto deprehendimus, quod vapores & halitus à rebus acri-

bus,

bus, ut raphano rusticano, alliis & lacrymosis cepis prodeuntes illam afficiant. Ventriculi igitur orificia parem habere sensibilitatem probabile est.

XXXV. Tali autem acrimonia, quæ afficere possit, & bilis frequenter & pituita quoque prædita est, & alii humores, exque iis elevati vapores. Quando autem jam ventriculum, ejusque situm consideramus, non deesse talium rerum, quæ insigni acrimoniâ polleant, proventum, facilè patebit. Præterquam enim, quod ipsa assumpta, & per œsophagum in ventriculum deglutita, aliquando talia sunt, aut ex iis in ventriculo resolutis, aut cum aliis concurrentibus, talia exsurgere possunt: non longè à pyloro in intestinum bilis & succus pancreaticus infunduntur, qui, si præternaturaliter se habeant, & effervescant, acres quoque halitus de se emittere possunt, qui vel mox vicinum pylorum afficiant, vel in ventriculum penetrent ad superius orificium. Nec minus ex reliquis intestinis, suppreßâ imprimis alvo, sursum adscendere halitus & vapores possunt.

XXXVI. Interdum vero Vapores & Flatus, in magna copia collecti, etiamsi acrimoniam nullam habeant, tamen distendendo & divellendo ventriculi membranas dolorem producere possunt. Diximus etiam supra, à rebus inconvenientibus deglutitis, & in ventriculo hærentibus, ut corio &c. obortam fuisse Cardialgiam, ubi quidem assumpta dolorem excitasse acrimoniâ suâ, dici non potest, ideoque probabile mihi fit, dolorem illum ortum à ventriculo, molestum illud sentiente & excutere nitente, & hinc humoribus variis confluentibus.

XXXVII. Ve-

XXXVII. Verum ad signa jam accedendum est. Ex iis autem, quæ in historiâ diximus, satis patet, quibus indiciis cognosci Cardialgia possit: Signa dein causarum eam inducentium ex variis circumstantiis peti debent, quas tûm causæ procatarcticæ, magnam partem supra à nobis enumeratæ, tùm symptomata antecedentia & præsentia suppeditant. Ad ea, quæ excernuntur, sive sint flatus, sive bilis, sive pituita, sive aliud quid, diligenter quoque attendere oportet: morbi præterea, in quo Cardialgia oritur, naturam & dein ægri constitutionem: his omnibus enim diligenter expensis, quid in corpore sit, moveaturque ad orificia ventriculi, & quale etiam illud sit, peritum Medicum, & in causis indagandis exercitatum, seque exercentem, non temere latere potest.

XXXIIX. Prognosin quod attinet, Cardialgia malum est non contemnendum, pro ratione tamen graduum periculum portendit, & concurrentium symptomatum; ideoque & morbos, in quibus observatur, considerare, & symptomata omnia, diligenter debet, qui rectè vult prædicere.

XXXIX. In Febribus, si circa ventrem æstus sit cum stomachi morsu, malum id esse scribit *Hippocrates l.4. aph. 65*. Et hoc quidem verum esse quotidiana docet experientia, in pestilentibus præsertim & petechialibus febribus: in intermittentium tamen principiis, Cardialgia quæ apparet, & non diu durat, etiamsi tum temporis valde molesta ægro, minus tamen periculi habet.

XL. Huc pertinet quoque illud *Hippocratis in Coacis prænot. 66. Quibus biliosa est alvi egestio, si circa pectus morsus & amaritudo, malum est.* Ibi enim

 δήξις

ἄλγος περὶ στῆθος nihil aliud est quam Cardialgia, & illud, quod in aphorismo præc. thesi citato vocatur καῦμα περὶ τὴν κοιλίην καὶ καρδιωγμὸς. Ex aliis enim locis Hippocraticis satis ostendi potest, στῆθος nomine ipsi venire non pectus propriè dictum, sed etiam, quod infra pectus. Loquitur scilicet cum vulgo, de quo th. 11. & v. dixi, quamvis vocem περὶ frequenter addat, & quos in *Epidemiis* στῆθος πόνους, illos περὶ στῆθεα πόνους in *Prorrhet.* vocet.

XLI. Si Cardialgiam ructus comitantur, quin etiam vomitus, quia plerumque malum solvunt, bonum esse ut plurimum solet: uti contra malnm, si nec evomatur aliquid, nec ructus prodeant. Quo pertinet *Hippocratis* illud in *Coac. prænot. IV. Qui anxiè se jactantes exacerbantur citra vomitum, malè habent: itemq; qui lancinantur citra vomitum.* Ubi per eos qui lancinantur, τοὺς σπαραττομένους, non alii intelliguntur, quam καρδιαλγικοὶ, uti aliàs Hippocrati nominantur.

XLII. Curatio consistit in causarum remotione, quæ, cum varia admodum, variare quoque curationem necesse est. Et proinde, quantò quis diligentius in omnes circumstantias, & causas procatarcticas morborum inquisivit, eò facilius invenire remedia potest: cum reliqua omnis curatio, quæ per specifica, non habitâ causarum ratione instituitur, merè sit Empirica.

XLIII. Primo igitur omnium variæ illæ causæ procatarcticæ, quarum superius meminimus, removendæ sunt: &, quoniam, à cibo & potu frequentissimè oriri Cardialgiam, monstravimus, Diæta commoda institui debet. Primo igitur vitari ea omnia debent,

bent, quæ humores movent, & vim ζυμωτικὴν habent, humoresq; acriores reddunt, & flatus producunt, ut fructus horarii, cerevisiæ recentes, mustum &c. Quæ autem præterea καρδιαλγικὰ παθήματα inducant, quilibet in proprio corpore observare quàm optimè potest, cum præsertim interdum quædam etiam ἰδιοσυγκρασίαι occurrant.

XLIV. Deinde tales etiam cibi & potus debent adhiberi, quibus vis inest medicamentosa, ut in causas agant, humoresque corrigant. Ideoque pituitosis, & à frigiditate ventriculi flatibus laborantibus, aromata calida & vinum conveniunt, quibus biliosis non ita tuto uti licet, juvamen potius ab iis percipientibus, quæ acido succo abundant, ut pomis citriis, granatis, acetosa &c. Vinum imprimis Cardialgiâ laborantibus solet commendari, nec purum tantùm vinum, sed etiam aromaticum, absinthites, Hippocraticum dictum, quod tamen cum certis distinctionibus debet admitti. Primò enim aliud est, si parum tantùm vini generosi ad refectionem sui cardialgicus assumat, ipso tempore paroxysmi, aliud, si ad causam tollendam in copiâ eo uti velit. Deinde magna differentia est inter vina, cum quoddam sit tenue, oligophorum, aliud verò generosum & vetus, quale apud *Juvenal. Sat. V.* avarus

Ipse capillato diffusum consule potat,
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.

Aromatica vero, & per artem facta calidiora longè alio modo se habent. Qui igitur vino rectè uti volet, quid sibi alias ab hujus illiusve usu evenerit, probè meminisse debet: Medicus verò constitutionem corporis ægroti rectè considerare, & deinde habitâ causarum ratione, pituitosis, frigidioribus, senioribus, acidâ viscidâq; pituitâ abundantibus, vina fortia, etiam aromatisata, spiritus-

 que

que vini & Aquas vitæ dictas concedere debet, non item illis, qui biliosi, plethorici, calidi, & juvenili adhuc ætate sunt, nisi fortè in ipso paroxysmo aut aliàs ad refectionem aliquid vini circumstàntiæ postulent.

XLV. Secundo loco, diligenter attendendum est, quomodo se habeant illi morbi, in quibus Cardialgia observatur. Sæpe enim non nisi illis sublatis tollitur, aut certè facilius cedit, si morbis adhibeantur remedia. Quæ causa est, cur Alexipharmacis Cardialgia in malignis febribus optime curetur. Quando à vermibus est Cardialgia, non est facile vera curatio & diuturna speranda, nisi illis sublatis.

XLVI. Habent autem omnes illi morbi, ut suam peculiarem naturam, ita quoque diversam curandi rationem, quæ tamen suis ex locis petenda. Ideoque nec commodè satis disputant, qui, an in Cardialgia Venæ sectio, Purgatio &c. locum habeant, in genere disquirunt. Cum enim tàm variè sese habeat Cardialgia, àquè tàm variis causis oriatur, & tàm diversi morbi conjuncti sint, quis non intelligit, aliquando locum habere & cum fructu adhiberi posse, aliquando non nisi cum ingenti damno, contra indicantibus morbis conjunctis?

XLVII. Equidem, cum materia morbifica, quæ in ventriculo dolorem hunc causatur, præter naturam sit, vel sursum per vomitoria vel deorsum per purgantia, & clysteres est educenda: quænam tamen ex illis Petro Pauloque ægrotanti magis conveniant, non nisi periti Medici est judicare, omnibus circumstantiis rite perpensis.

XLIIX. Vomitoria quod attinet, egregiè *Hippocrates l. 4. aphor. 17. Non febricitanti cibi fastidium cordis dolor, (καρδιωγμὸς) vertigo tenebricosa & oris amaritudo purgatione per superiora opus esse indicant.* Ubi per καρδιωγμὸν

non

non *nisi* dolorem orificiorum ventriculi, de quo nos agimus, intelligit. Non autem tantùm ἀπυρέτῳ ita se habenti, vomitoria conveniunt, sed & in febribus, nisi aliud quid sit, quod contraindicet, juvant, & cardialgiam tollere possunt. Videmus sanè naturam ipsam hîc nobis præire, dum spontanei vomitus magnum statim levamen afferunt. Imprimis verò ea, quæ ventriculum intrarunt, toto autem genere præter naturam sunt & nullo modo corrigi possunt, tanto ocyus eductionem sui postulant, quod commodissimè per vomitoria fieri potest, si non ipsorum natura repugnet. De frusto corii suilli post biennium, vomitorio sumpto, rejecti, cessante ventriculi dolore, vid. *Fabr. Hildanum c. 4. obs. 32.*

XLIX. Clysteres sine magnâ prævia deliberatione tutius adhiberi possunt: non temerè enim nocent, plurimum tamen prosunt, dum materiam morbificam, flatus præsertim, versus inferiora ducunt. Et valdè mihi placet, quod *Cl. Dn. Præses* in usu habet, ut hora una aut altera ante leniens aliquod ex Crem. Tart. pillul. Francofurt. aut decocto tamarind. cum sennâ præmittatur, dein clyster applicetur, ubi non minorem effectum & copiosam materiæ eductionem observare licet, ac si fortissima purgatio adhibita fuisset, cum tamen vires minus inde periculi patiantur, & egregiè materia deorsum ducatur.

L. Circa purgationes omnia diligentius consideranda sunt. Quamvis enim facile concedamus, materiam morbificam sæpe numero per purgantia optimè posse educi, tamen nimis multæ possunt esse contra indicationes. E. gr. si quis in febre petechiali, ubi à maligno humore ventriculi orificia gravissimè afficiuntur, viribus collapsis, purgante insuper corpus turbare vellet, non tantùm nihil proficeret, sed graviter læderet ægrum, &

in præſens vitæ periculum conjiceret. Præterea purgantia minus commodè in ipſo paroxyſmo adhibentur, viribus jam tum dejectis, tutius autem deinde, ubi à gravi malo paullulum reſpiravit æger.

LI. Venæ ſectio rarius in Cardialgia locum habere debet. Rarò enim adeſt, quod eam indicet, citra autem indicationem nihil facere debet Medicus: frequenter autem adeſt, quod contraindicet. Contingit tamen aliquando, & ita ſe habent circumſtantiæ, ut cum fructu in Cardialgia inſtitui poſſit, imò debeat V. Sectio. *Hippocrates* in iis, qui ſine febre ſunt, ſubito exortum ὑποχονδρίου καὶ καρδίης πόνον ſolvi Venæ ſectione ſcribit *in Coacis prænot. 261.* Ubi quidem non ita facile eſt judicare, qualem caſum reſpiciat divinus Senex: non abſimile tamen narrat *Riverius c. 1. obſ. 44.* de fœmina, quæ ſubito doloribus ventriculi correpta, nec à fomentis, nec à purgatione levamen invenit, largâ verò phlebotomiâ curata eſt. Certum præterea eſt, etiam in febribus, non malignis, in biliofis corporibus, in inflammatione ventriculi, ſi Cardialgia adſit, notabile levamen accipere, aut tolli planè per V. S. poſſe. Ne nunc dicam, quomodo utiliter adhiberi V. S. poſſit, ſi Cardialgia in fœminis à ſuppreſſis menſtruis oriatur.

LII. Non omittenda tamen ſunt in curatione Cardialgiæ Alterantia & Corrigentia humores illos malos, ut deinde vel tutius educi poſſint, vel reſtantia in corpore minus vel nihil noceant. Hic autem quivis facilè videt, aliter tractandos eſſe humores bilioſos, aliter pituitoſos, eſtque in ſingulis acrimonia, aciditas, ſalſedo, viſciditas, mobilitas &c. conſideranda & corrigenda: quæ alibi docentur & huc adduci omnia nequeunt.

LIII. Reliqua cura Cardialgiæ Diſcutientibus & Ano-

dynis

dynis absolvitur. Discutientia, ubi tenuis est humor, vel flatus adsunt, maximè locum habent, qualia quidem plurima sunt, & inter illos quædam insigniter calida, quæ majori cum judicio adhiberi debent. Theriaca à nonnullis valdè laudatur, quæ non tantùm convenit, tanquam discutiens, sed etiam, ut dolorem sedans. Aquæ spirituosæ, & olea ex herbis calidis, & aromatibus parata, uti insignem vim discutiendi habent, ita plurimum in ipso paroxysmo præstant, dummodò ferre illa ægri constitutio poßit. *Cl. Dn. Præses* Chamomillam Romanam & inde parata, valde commendat, ut quis ea apud pauperes utatur, cum decoctum ejus & extractum divites plerumque tanquam ingratum fastidiant. In quibusdam tamen locis Vinum Chamomillæ bibunt, magno in quibusvis flatulentis affectibus cum successu.

LIV. Ad Anodyna, & interdum etiam ad Narcotica confugere nos cogit necessitas, dum dolor ita urget, ut parum absit, quin violentas manus sibi injiciant ægri, & continuante illo, accedentibus vigiliis, ad extremum virium defectum perveniant. Valde autem conveniens est, si illa Discutientibus misceantur, quale quid in Theriaca factum est. Quibus autem Theriaca calida nimis judicatur, ii facilè aliam fingere formulam ex discutientibus & narcoticis possunt. Solum laudanum opiatum ad duo vel tria grana cum syr. papaveris exhibitum egregiè sistit dolores: aut possunt etiam mixturæ opium habentes per intervalla exhiberi, si quis ab illo, unâ vice exhibito, sibi metuat.

LV. Non tantùm autem Discutientia & Anodyna interne adhibentur, sed externè quoque, insigni cum successu. Ex herbis nimirum, floribus, baccis, seminibus, mentha, chamomilla, junipero, lauro, cymino &c.

fiunt

fiunt ſacculi, coquunturque in aquâ vel vino, & ita calidè applicantur. Calidè, inquam: dici enim non poteſt, quantum actualis ille calor diſcutientium vires augeat, quod ex lapidibus calidis in vulgus innotuit. Anodyna miſceri his diſcutientibus, vel ſola etiam applicari posſunt, tum vero ad augendas eorum vires pro aqua vel vino commodè lac recens ſumitur, quod ipſum ſolum calidè applicatur utiliter.

LVI. Circa horum verò applicationem ſolet diſputari, an topica anterius ſub finem pectoris, an verò poſterius dorſo ſint applicanda. Prius quidem plerumque fit; poſterius autem faciendum utique videtur, ſi verum eſt, in Cardialgiâ os tantùm ſuperius ventriculi eſſe affectum, quod etiam notavit Anatomicus Patavinus referente *Chriſtoph. Schillingio in Epiſt. ad Dudithium*, quæ exſtat inter *Cratonianas n.77*. Ego tamen cum *Cl. Dn. Præſide* anterius topica apponenda cenſeo, ſacculosque eâ magnitudine formandos, ut medio quidem hypochondriorum ſpatio applicentur, ad ſiniſtrum tamen magis declinent. Præterquam enim, quod in dorſo propter muſculos & oſſa non tàm facilè penetrare vis medicamentorum ad ventriculi orificium ſiniſtrum poſſit, cum ſupra oſtenſum ſit, orificium dextrum non minus, & ipſum ventriculum laborare, rectè utique exterius apponuntur, quorum etiam vis deinde diametraliter ad orificium ſiniſtrum penetrare poteſt, aut ita in cauſam morbificam in ventriculo contentam agere, ut ſiniſtro dein orificio nulla amplius creetur moleſtia. Experientia autem pro nobis quoque ſtat. Sed deſinendum eſt.

SOLI DEO GLORIA.